

obstoj, sistema, ki še ni dozorel v samem sebi. Vsakemu neprizadetemu motrilcu pa je jasno, da ta sistem ne bo nikoli dozorel in razpadel, dokler bodo nositelji nekih progresivnih teženj in idej sami notranje zastrupljeni in nagniti od gnilobe tega sistema, od duševnega malomeščanstva, okuženi od oportunitizma, prilagodljivosti, kompromisnosti in strahu pred žrtvami, umsko in npravstveno stoječ na nižini svoje okolice in svojega časa.

Samo, kdor je sam res nov človek, more biti nosilec nove ideje. In izpovedovati neko idejo, ki je živa, to je dinamična in ne statična, se ne pravi, slepo in mehanično jo prevzemati, po suženjsko se ji pokoriti, marveč jo dinamično doživljati, to se pravi, vsak dan znova se boriti z njo, jo priznavati in odklanjati v njenih vnanjih odtenkih, preizkušati njeno življenjsko moč na samem sebi, premerjati njeno intenzivno in njeno ekstenzivno silo, razmikati njene nujne ožine ter ji kopati rove v plodno, tleče osrčje žive resničnosti. Kajti ideja, če naj služi življenju in ne življenje ideji, kar je protinaturno, mora biti vsa širna in neizmerna, kakor življenje samo, ki je večna rast. Dočutiti in doumeti to tajno rast kake ideje pa je dano samo širokim in smelim, samo suverenim duhovom. In samo taki duhovi jo bodo mogli kdaj smiselno in življenjsko plodno preoblikovati v živo stvarnost, potem ko jo bodo preoteli izpod pritiska topoumne brezidejnosti, jo rešili izpod poplave te kalne in kužne povodnji, ki se razliva čez dobo in čas v znamenju nadvlade kolektivno strnjene duhovnega malomeščanstva.

F r a n A l b r e c h t.

Socialno čuvstvovanje naših listov

Katerikoli naš list vzameš zadnje čase v roke, povsod opaziš, socialna pre-mišljevanja, ki so po večini le premlevanje pravljice o dobrem Janezku in hudobnem Mihcu, tega najvišjega vrha slovenske moralno vzgojne ideologije. Pravljičica je stara in je služila že skoraj celo stoletje za oslonjo globokoumnim prisposodbam; zakaj je ne bi še zdaj malo prepletli s sodobnimi gesli, saj je tako prenovljena od sile pripravna, da z njo izrazi neborbena slovenska duhovnost svojo ponižno, lirično misel o svetovnih problemih. Tako prebiraš dan za dnem ogorčene tožbe o brezsrčnih bogataših in o ubogih, izsesavanih delavcih in tu in tam vidiš tudi slike, ponazorjujoče piščevo usmiljeno meditacijo, ki je nedvomno prepričan, da je s tem zadostil dolžnosti čutečega in blagega srca.

Zadeva sama po sebi bi bila torej popolnoma v redu, če bi prav ti srčni izlivi ne bili hkratu naravnost dokument naše strašne duhovne in človeške bede. Kajti, kdo piše te razne socialne meditacije? Nedvomno peresa, ki so pri posameznih časopisih udinjana in ki posredno ali neposredno stoje za zastavo te ali one skupine, ki list izdaja. Bogve, če se tem piscem kdaj zazdi, da je tako pisanje konec koncev vendarle vsaj malo tudi vprašanje osebne morale? Namreč, da vendarle ni popolnoma v redu, če pretakam solze nad socialnimi krivicami, zraven pa marljivo iz dneva v dan služim gospodarju, ki je nositelj sistema, povzročujočega te krivice. In zakaj? Zaradi gole, udobne eksistence, spričo katere ti je že od vsega početka popolnoma jasno, da se delodajalčevi volji niti v sanjah ne boš uprl.

Dà, ti dokumenti, sicer skrajno sodobni, so pravzaprav pri nas novi. Zaradi tega je potrebno, da jih primerno osvetlimo. Tu ne gre za osebni boj za neko doživljeno resnico, niti za napor volje, prodorno doumeti svoj čas, ki nujno požene človeka v iskreno iskanje izhoda iz zablod in kaosa. Ne, tu gre po eni strani le za mrvico popularnosti, pa drugi strani pa za zelo nejunaške račune, ki se jim

pravi: računanje z dejstvi. Kajti nihče od teh članov uredništev naših listov nima toliko osebnega dostojanstva in poguma, da bi dosleden svojemu nazoru dal gospodarju slovo in krenil tja, kjer sluti bodočnost. Ne, vsak računa le s časom in z gospodarjem in ve, da se bo prelevil, kadar bo kazalo in kadar to ne bo z nobeno nevarnostjo več v zvezi. Taktika, za katero se skriva pritličen duh.

Takega odnosa do sveta in idej ni mogoče šteti v zlo nekomu, ki noče prav ničesar drugega, kakor da je sit in da ima nekje svojo posteljo. Kdor pa v javnosti izpričuje svoj nazor in svojo kritiko, ga tako ravnanje nujno osvetljuje kot človeka, ki mu ne gre zares in je zaradi tega vse njegovo pretakanje solz nad ubogim ljudstvom le koketiranje z modnimi gesli.

Kakšen pa je pomen takega pisanja za tako imenovano „javnost“? Ni dvoma, da je treba v prav tem odnosu ljudi do idej iskati vzrokov, zakaj je vpliv povojne žurnalistike na vse naše politično, kulturno in gospodarsko življenje tako — porazno majhen, oziroma celo kvaren. Če se ozremo po drugih narodih, zlasti tistih, kjer ima časopisje približno tak pomen, kakor pri nas, vidimo, da se je nivo žurnalizma po vojni izredno dvignil. Vrsta široko naobraženih in iz nazora rastočih mož je ustvarila iz časopisja tribune, kjer se v vroči borbi doslednih, z osebnim naporom zgrajenih nazorov razčiščajo problemi javnega življenja in se s tem dviga nivo naroda, ker so ljudje prisiljeni, da naporno in vztrajno premišlujejo o sebi in o skupnosti. Naš žurnalizem pa je postal po vojni *izrazito netvoren in izrazito neodgovoren*. V osnovnih linijah se izživlja dosledno po geslu nesrečne strankarske prakse, danes za, jutri proti, in v tem štirinajstletnem brezplodnem nihanju ni zmožel nobene dosledne poglobitve in nobenega idejnega boja v katerikoli panogi javnega življenja. Tako se tudi danes prav tako površno dotika socialnih vprašanj, kakor da bi ti problemi ne pretresali osnov človeškega življenja. Morda ga obhajajo skomine po popularnosti, morda toži nad krivičnim družabnim redom, ker bi rad s tem na prav nemoralen način utrdil postojanke stranke, morda pa mu je navsezadnje vendarle pri srcu, da lagodno sočuvstvuje — toda biti dosleden, biti borben in žrtve sposoben, kakor to terjaja osebno prepričanje, biti odgovoren iz dostojanstva pri svojem oprasku na svetu — tega iščeš zaman po naših listih. Kdo bi se čudil potem nivoju našega življenja, kjer je osebni račun že skoraj popolnoma izpodrinil odgovorno premišljevanje in osebno resnico!

Ferdo Kozak.

Fašistična nevarnost

Svetovna vojna ni s svojimi posledicami preobrazila sveta samo na zunaj, temveč je globoko posegla tudi v miselnost vsega človeštva. Pred svetovno vojno sta bila glavna temelja družbene organizacije liberalizem in demokracija, po svetovni vojni pa je stopil na njuno mesto socializem, oziroma komunizem. Ljudske množice, pa tudi izobraženci so se v veliki večini odrekli svojim nekdanjim idealom in podoba je bila, da bo v nekaj letih vsaj vsa Evropa socialistična.

Toda val socializma se je nenadoma zaustavil z zmago fašizma v Italiji, ki je postal nato vzor vseh nacionalističnih (ne nacionalnih!) gibanj na svetu. Italijanski fašizem je namreč dokazal, da se še vendarle da preprečiti zmaga socializma, dasi ne z liberalizmom in demokracijo. In tako smo dobili v politiki dva ekstrema, med katerima je začel nihati evropski človek: fašizem in socializem. Stari politiki, ki so napovedovali propad socializma, so bili sprva še bolj preverjeni, da bo propadel tudi fašizem, ki so ga v začetku celo podpirali kot protitež komunizmu. Toda zmotili so se temeljito. Sovjetska Rusija, kateri so na-